តើព្រះរាជវាំងទោសនិងការលើកលែងទោស អាចជួយ អៀង សារី បានដែរឬទេ?

គ្រីស្ទីន អ៊ីវេន

ថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១

ប្រែសម្រួលដោយ ជា ផល្លា

ថ្ងៃទីពីរនៃសវនាការបឋម ក្នុងសំណុំរឿង០០២ នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា បាននាំមកនូវភាពអាប់អួរ ដែលមានភាពប្លែកជាងកាលពីថ្ងៃបើកសវនាការថ្ងៃដំបូង ដោយសារតែភាគីទាំងអស់មិនធ្វើការពិភាក្សាប្រកបដោយផ្លែផ្កា និងគិតពីស្ថានភាពដាក់លាក់ណាមួយដែលបានពិភាក្សាជាច្រើនកាលពីថ្ងៃចន្ទ័ ម្សិលមិញ ។ ចៅក្រមទាំងអស់ហាក់បីដូចជាអស់ភាពអត់ធ្មត់ និងត្រឡប់ការពិភាក្សាទៅតាមរបៀបវារៈ ហើយភាគីទាំងអស់ហាក់បីដូចជារៀបរយរួចជាស្រេចក្នុងការបំពេញកិច្ចការងារដាក់កំណត់ក្នុងការផ្តល់យោបល់ចំពោះវិសាលភាពនៃដំណើរការសម្រាប់ស្ទើរពេញមួយថ្ងៃ ។

ពេញមួយថ្ងៃ បរិយាកាសនៅក្នុងបន្ទប់ដែលអ្នកចូលរួមអង្គុយក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីចរិតលក្ខណៈបម្រុងច្រើន ដោយសារតែមានការចំណាយពេលយូរជាងថ្ងៃម្សិលមិញចំពោះអ្នកចូលរួម ដើម្បីមកអង្គុយឲ្យពេញនាពេលព្រឹក ហើយអ្នកចូលរួមមិនបានត្រឡប់មកកាន់កន្លែងរបស់ខ្លួនវិញទេ ក្រោយពីឈប់សម្រាកមក ។ ទោះបីជាអ្នកចូលរួមទូទៅកាលពីថ្ងៃចន្ទ ចម្រុះទៅដោយព្រះសង្ឃ ដូនជី អ្នកភូមិមកពីខេត្តនានា និស្សិតមហាវិទ្យាល័យក៏ដោយ ក៏ចំនួនអ្នកសង្កេតការបរទេសមានការធ្លាក់ចុះជាងថ្ងៃម្សិលមិញ ដោយសារតែគំនរកាសស្តាប់ត្រចៀកនៅមានគរច្រើន ដែលកាលពីថ្ងៃម្សិលមិញមិនមានច្រើនដូចថ្ងៃនេះទេ ។

ទោះបីជាសេចក្តីសម្រេចកាលពីថ្ងៃច័ន្ទប្រកាសថា ត្រូវតែបិទវាំងននក្នុងបន្ទប់សវនាការខណៈពេលដែលចៅក្រមមិនមានវត្តមាននៅនិងកៅអីក៏ដោយ ក៏វាំងននបានបើកឡើងនៅវេលាម៉ោង៩គត់ ដែលមានរយៈពេល១៥នាទីមុននឹងចៅក្រមអញ្ជើញមកដល់ ដែលបញ្ចេញឲ្យឃើញនូវបន្ទប់សវនាការនិងជនជាប់ចោទទៅនិងបន្ទប់របស់អ្នកចូលរួម ។ អ្នកសង្កេតការខ្លះហាក់បីដូចជាមានការភ្ញាក់ផ្អើលពេលដែលបានឃើញជនជាប់ចោទទាំងបួន មានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការជាពិសេសពេលដែលឃើញនួន ជា ពាក់មួកចាក់និងវែនតាខ្មៅ ដែលបានដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការកាលពីថ្ងៃច័ន្ទម្សិលមិញ ហើយ

បានប្តេជ្ញាចិត្តថា នឹងត្រឡប់មកកាន់បន្ទប់សវនាការ ល្អិកណាមានការកោះហៅពីចៅក្រមប៉ុណ្ណោះ ។ វត្តមានរបស់គាត់នៅថ្ងៃនេះ អាចឲ្យដឹងបានថា ការតវ៉ារបស់គាត់កាលពីថ្ងៃម្សិលមិញអាចនឹងមានលក្ខណៈជាការសម្តែងជាជាងការតវ៉ាពិតប្រាកដ ។

នៅវេលាម៉ោង៩ និង១៥នាទី លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានស្នើឲ្យតុលាការទាំងមូលប្រកាសអំពីកាលវិភាគសម្រាប់ការបកស្រាយផ្ទាល់មាត់សម្រាប់ថ្ងៃនេះរួមមាន ១) ការបញ្ចប់នូវការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងការមិនយកបទឧក្រិដ្ឋតែមួយមកកាត់ទោសម្តងទៀត ២) ការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ដោយផ្អែកលើការផ្តល់ព្រះរាជទានទោស ហើយនិងការលើកលែងទោស ៣) ការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងលក្ខន្តិកៈកំណត់ទាក់ទងទៅនិងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរចំពោះអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និង ៤) ការជំទាស់បឋមដោយភាគីជនជាប់ចោទទាំងបួននាក់ទាក់ទងទៅនឹងដែនកំណត់លក្ខន្តិកៈ ទាក់ទងទៅនឹងបទល្មើសដែលបានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។ ទោះបីជាខិតខំធ្វើតាមកម្មវិធីថ្ងៃនេះក៏ដោយ ក៏តុលាការនៅតែមិនអាចបញ្ចប់នូវអ្វីដែលមាននៅក្នុងរបៀបវារៈសម្រាប់ថ្ងៃនេះដដែល ដោយរុញផ្អែកខ្លះយកទៅពិភាក្សានៅថ្ងៃស្អែកទៀត ។

នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការទៀតហើយ

នៅពេលដែលលោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស សហមេធាវីរបស់ អៀង សារី រៀបនឹងនិយាយដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយកបទឧក្រិដ្ឋដដែលមកកាត់ទោសម្តងទៀត លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានផ្តល់ឱកាសទៅ នួន ជា ដែលបានក្រោកឈរដែរ ។ ប្រហែលជាដឹងថា នឹងមានរឿងអ្វីកើតឡើងអ្នកតាមដានមើលដំណើរសវនាការនៅក្នុងបន្ទប់ដែលអ្នកចូលរួមអង្គុយនៅអង្គុយស្ងៀម ដោយមិនបង្ហាញចំណាប់អារម្មណ៍អ្វីច្រើនទេទាក់ទងនឹងសវនាការពីជនជាប់ចោទដូចដែលបានបង្ហាញកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។ នួន ជា បានប្រកាសថា ដោយសារតែរបៀបវារៈសម្រាប់ថ្ងៃនេះមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងករណីរបស់គាត់ «ខ្ញុំសុំដើរចេញ» ។ ប៉ុន្តែខុសកាលពីថ្ងៃច័ន្ទម្សិលមិញ នួន ជា បានបញ្ជាក់ប្រាប់ថា គាត់នឹងត្រឡប់មកបន្ទប់សវនាការពេលណាដែលតុលាការនិយាយពីករណីរបស់គាត់ ។

លោកប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបថា នេះគឺជាសិទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការចង់មានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការឬអត់ ហើយតុលាការនឹងអនុញ្ញាតិឲ្យ នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការទៅកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងវិញ ។ នៅពេលដែលសន្តិសុខនាំ នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការ លោកប្រធាន និល ណុន បានប្រគល់តួនាទីទៅលោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស វិញដើម្បីនិយាយត ។

ការកាត់ទោសពីរដងក្នុងបទល្មើសតែមួយពិភាក្សាបន្តទៀត

លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស ចាប់ផ្តើមឆ្លើយតបទៅនឹងការបកស្រាយផ្ទាល់មាត់ដែលថ្លែងដោយមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលហៅមេធាវីនោះថា «ជាការផ្លាស់ប្តូរនៃសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដំបូង និងការអះអាងចុងក្រោយ» ។ ដោយបានហៅចម្លើយរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា «មិនមានការបង្អែកលើច្បាប់ត្រឹមត្រូវទេនៅពេលដែលនិយាយពាក់ព័ន្ធដល់ច្បាប់» ។ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បាននិយាយថា គាត់មិនជំទាស់កាលពីថ្ងៃម្សិលមិញដោយសារតែនោះ គឺជាថ្ងៃដំបូងនៃសវនាការ ។ លោក កាណាវ៉ាស និយាយបែបនេះដោយបញ្ជាក់ថា នៅថ្ងៃអនាគតគាត់នៅតែមិនបោះបង់ចោលនូវការបដិសេធរបស់គាត់ទេ ។ លោក កាណាវ៉ាស បាននិយាយថា «ថ្ងៃណាមួយភាគីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងមានកំហឹង តែម្សិលមិញមិនមែនជាពេលល្អក្នុងការយករឿងនេះមកនិយាយទេ» ។

ដោយឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានបកស្រាយថា បើសិនជាបញ្ឈប់នូវដំណើរ ការប្រឆាំងនឹង អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងការកាត់ទោសពីរដងក្នុងបទល្មើសតែមួយនោះ គឺជាដកហូតសិទ្ធជនរងគ្រោះចំពោះការពិត លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានអះអាងថា «ប្រវត្តិសាស្ត្រពិតមិនអាចនឹងរកឃើញទេនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនេះ… ព្រោះបន្ទប់សវនាការនេះមិនបង្កើតឡើងដើម្បីស្វែងរកប្រវត្តិសាស្ត្រពិតទេ» ។ ចុងក្រោយ លោក កាណាវ៉ាស បានសន្និដ្ឋានថា ក្តីបារម្ភនេះមិនមែនជាហេតុផលមានសុពលភាពទៀតទេក្នុងការបដិសេធសំណើរសុំរបស់ជនជាប់ចោទបែបនេះ ។

ដោយងាកត្រលប់មកមើលការអះអាងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាវិញ លោក កាណាវ៉ាស កាលពីដំបូងបានបដិសេធសំណើរសុំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចាត់ទុកមាត្រាទី៧នៃក្រមព្រហ្មទ័ណ្ឌកម្ពុជាថាជាការផ្តល់ដោយឯកឯង ។ ដូចដែលសហមេធាវីរបស់គាត់ឈ្មោះ អាង ឧត្តម បានស្នើនៅក្នុងការអះអាងរបស់កាលពីថ្ងៃច័ន្ទ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានទទូចម្តងទៀតថាឲ្យអង្គជំនុំជម្រះមើលមាត្រាទី៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ហើយចាត់ទុកសំណើរសុំរបស់ខ្លួនដើម្បីយកមកដោះស្រាយមុននឹងងាកទៅរកមាត្រាផ្សេងបន្ថែមទៀត ។

លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិជា លាង ដែលថាការកាត់ទោស អៀង សារី ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ គឺកាត់ទោសតែអំពើប្រល័យពូជសាសន៍តែមួយមុខគត់ ។ លោក កាណាវ៉ាស បានប្រកាសដោយបញ្ជាក់ថា ការចោទប្រកាន់នោះគឺអាចចំពោះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែសមសភាពនៃការចោទប្រកាន់នោះរួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរនៅពេលឥឡូវនេះ ។ លោក កាណាវ៉ាស បានប្រកាស់

ថា “As the old adage goes, a rose by any other name is still a rose” ។ លោក កាណាវ៉ាស បានស្នើសុំតុលាការឲ្យពិចារណាទៅលើតារាងមួយដែលខ្លួនបានបង្កើតសម្រាប់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយបង្ហាញអំពីតើសមភាពនៃបទឧក្រិដ្ឋខុសគ្នាស៊ីគ្នាដោយរបៀបណា ។

ក្រោយមកជាថ្មីម្តងទៀត លោក កាណាវ៉ាស ផ្តោតការពិភាក្សារបស់គាត់ទៅលើបញ្ហាដែលថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាជាតុលាការ“អន្តរជាតិ” ដោយនិយាយយ៉ាងច្បាស់ថា បញ្ហានេះនៅតែបន្តជាចំណុចដ៏សំខាន់មួយពេញអង្គសវនាការ ។ ជាថ្មីម្តងទៀត លោក កាណាវ៉ាស បានស្នើឲ្យមានសិទ្ធច្រើនជាងមុន ដែលទទួលស្គាល់ដល់ទស្សនៈនៃ“អន្តរជាតិ” ។ គាត់បានអះអាងថា ពាក្យថា “អន្តរជាតិ” ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយតុលាការពិសេស សម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន ហើយក្រោយមកត្រូវបានយកមកតាក់តែងឡើងវិញ ដោយអង្គសវនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ លោក កាណាវ៉ាស បានរក្សាជំហររបស់គាត់ថា តុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន គឺជាប្រភេទផ្សេងគ្នាពីតុលាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយ“គ្រាន់តែតុលាការមួយនៅក្នុងប្រទេសដ៏ឆ្ងាយមួយ ហើយបង្កើតពាក្យនេះ” មិនបានធ្វើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាថា មានលក្ខណៈអន្តរជាតិទេ ។ លោក កាណាវ៉ាស បានអះអាងថា មានលក្ខណៈអន្តរជាតិ មានន័យថា “វាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ពេលដែលយើងចង់ឲ្យវាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ។ ជាវិធីមួយដែលប្រើប្រាស់តែច្បាប់ជាតិនៅពេលដែលវិធីនោះមិនមានភាពងាយស្រួល ។ លោក កាណាវ៉ាស បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើចំណុចនេះ ដោយបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវសេចក្តីថ្លែងរបស់គាត់កាលពីដំបូង ដែលថាកម្ពុជាបានស្នើសុំជំនួយសម្រាប់តែសាលាក្តីនេះតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសម្រាប់តុលាការអន្តរជាតិទេ ហើយដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា គឺជាតុលាការជាតិមិនមែនជាតុលាការ“អន្តរជាតិ” ។

ទីបញ្ចប់ ទាក់ទងទៅនឹងតុលាការឆ្នាំ១៩៧៩ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានទទួលស្គាល់ថា វាមិនអាចមានភាពឥតខ្ចោះនោះទេ ប៉ុន្តែគាត់បានបញ្ជាក់ម្តងទៀតថា គ្មាននរណាម្នាក់និយាយថា ការកាត់ទោសនិងការដាក់ទោសមកលើខ្លួនឯងអស់សុពលភាព ហើយមិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសនោះទេ ។ លោក កាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា ការកាត់ទោសនៅតែមានសុពលភាព ហេតុដូច្នេះហើយបានជាការលើកលែងទោស អៀង សារី ឆ្នាំ១៩៩៦ ជាការចាំបាច់ ។

ត្រង់ចំណុចនេះ ប្រធាន និល ណុន បាននិយាយកាត់ លោក កាណាវ៉ាស ដោយប្រាប់ថា ពេលវេលារបស់គាត់អស់ហើយ និងដើម្បីបង្ហាញថា តុលាការនឹងពង្រឹងរបៀបវារៈរបស់ខ្លួន ហើយមិនត្រូវចាកឆ្ងាយពីកាលវិភាគរបស់ខ្លួនជាងថ្ងៃម្សិលមិញទេ ។ ក្នុងករណីនេះ លោក កាណាវ៉ាស បាន

បញ្ចប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់គាត់ ដោយធ្វើការសុំទោសដែល“មានការអត់ធ្មត់”ចំពោះដំណើរការកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។ មេធាវីផ្សេងទៀតក៏បានធ្វើការសុំទោសដល់តុលាការដែរចំពោះការដែលនាំទៅរកការប្រាស់ចាកក្នុងកាលវិភាគកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។

ការជំទាស់បឋមទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសរបស់ អៀង សារី

បន្ទាប់ពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានឆ្លើយតបរបស់លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស តុលាការបានផ្លាកចំណាប់អារម្មណ៍មកលើការជំទាស់បឋមដោយ អៀង សារី ចំពោះការដាក់ទោសមកលើខ្លួនដោយសម្អាងលើព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦ ។ លោកប្រធាន និល ណុន បានស្នើឲ្យគ្រប់ភាគីទាំងអស់កំណត់នូវការផ្តល់យោបល់របស់ខ្លួនក្នុងការថ្លែង ថាតើការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោស អាចបន្តទៅរកការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតដែរឬយ៉ាងណាចំពោះអ្វីដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថ្មីៗនេះ ។

មុននឹងចាប់ផ្តើមបកស្រាយផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន សហមេធាវីរបស់ អៀង សារី គឺលោក អាង ឧត្តម បានស្នើសុំ អៀង សារី ឲ្យចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយត្រឡប់ទៅកាន់បន្ទប់រង់ចាំដោយមិនចាំបាច់សុំពីតុលាការពេលណាក៏បានក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការសវនាការ ។ ការធ្វើបែបនេះ គឺមិនចាំបាច់រំខានដល់ដំណើរការសវនាការទេ ។ លោកប្រធាន និល ណុន បានច្រានចោលនូវការអះអាងរបស់លោក អាង ឧត្តម ដោយអះអាងថា ត្រូវមានហេតុផលច្បាស់លាស់អំពីសំណើណាមួយ ដូច្នេះតុលាការអាចដឹងពីមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ថា តើត្រូវបដិសេធឬយល់ព្រម ។ លោកប្រធាន និល ណុល បានបន្ទោសលោក អាង ឧត្តម ថា “ក្នុងនាមជាមេធាវីអ្នកត្រូវតែបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ និងបញ្ជាក់ហេតុផលច្បាស់លាស់” ។

ជាជាងបញ្ជាក់ហេតុផលនៃសំណើរបស់គាត់ លោក ឧត្តម បានទុកសំណើរនោះមួយអន្ទើសិន ហើយចាប់ផ្តើមបកស្រាយផ្ទាល់មាត់ទាក់ទងទៅនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសរបស់ អៀង សារី ។ លោក អាង ឧត្តម បានចាប់ផ្តើមបកស្រាយអំពីប្រវត្តិនៃប្រធានបទនេះ ដោយបកស្រាយអំពីតុលាការកាត់ទោស អៀង សារី ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយកាត់ទោសប្រហារជីវិត ហើយក្រោយមកឆ្នាំ១៩៩៤ សភាជាតិកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឲ្យនៅក្រៅច្បាប់ ហើយប្រកាសថា សមាជិករបស់ក្រុមនេះគឺជាក្រុមខុសច្បាប់ ។ លោក អាង ឧត្តម បានដកស្រង់ច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ថា ជំហានដំបូងក្នុងការព្យាយាមបញ្ចប់សង្គ្រាម និងបន្តដំណើរការបង្រួបបង្រួមជាតិ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ រដ្ឋាភិបាលនិង អៀង សារី ចាប់ផ្តើមចរចាអំពីការផ្តាច់ខ្លួនរបស់ អៀង សារី មកក្នុងសង្គមកម្ពុជា ដែលពេលនោះ អៀង សារី អះអាងថា គាត់នឹងមិនចរចាទេ លុះត្រាតែគាត់

ទទួលបាននូវការលើកលែងទោសជាមុនសិន ដោយចៀសផុតពីការកាត់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋកាលនាពេលអនាគត។ អៀង សារី បានទទូចថា ការលើកលែងទោសមកលើរូបខ្លួន គឺជាតម្រូវការដែលនាំទៅរកការចរចាដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្ម។ តាមសំណើរបស់សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៅពេលនោះ សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ យល់ព្រមផ្តល់ការលើកលែងទោសបើសិនជាពីរភាគបីនៃរដ្ឋសភាពយល់ព្រមចំពោះសេចក្តីសម្រេចនេះ ហើយ លោក អាង ឧត្តម បញ្ជាក់ថា សមាជិករដ្ឋសភាយល់ព្រមចំពោះករណីនេះ។ ដូច្នេះ អៀង សារី ត្រូវបានផ្តល់ព្រះរាជទានទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦។

ក្រោយពីរៀបរាប់ពីប្រវត្តិនេះចប់ លោក អាង ឧត្តម បានត្រឡប់ទៅរកដែនសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីពិនិត្យអំពីការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦។ លោក អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះមិនមានយុត្តាធិការក្នុងការពិចារណាអំពីសុពលភាពនៃការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសទេ។ ផ្ទុយមកវិញ សុពលភាពផ្លូវច្បាប់ដែលប្រកាសដោយព្រះមហាក្សត្រអាចនឹងត្រឹមតែពិនិត្យសាឡើងវិញ ដោយសភាជាតិទាក់ទងទៅនឹងធម្មនុញ្ញច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ។ លោក អាង ឧត្តម បានអះអាងថា ដោយសារតែសាលាក្តីខ្មែរក្រហមមិនមែនជាតុលាការធម្មនុញ្ញ តុលាការនេះគ្រាន់តែកំណត់ដែនកំណត់ ហើយមិនមែនជាជាអ្នកកំណត់សុពលភាពនៃការលើកលែងទោស និងការអភ័យទោសឆ្នាំ១៩៩៦ទេ។

បន្ទាប់មក លោក អាង ឧត្តម បានងាកមកនិយាយពីសុពលភាពនៃព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសក្នុងដំណើរការក្តីនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម។ លោក អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសបានផ្តល់ដោយមានសុពលនៅឡើយនៅក្នុងមាត្រាទី២៧ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ហើយមាត្រាទី២៧ មិនមានដែនកំណត់ណាមួយចំពោះដែនកំណត់នៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស។ ដោយសារតែការបង្កើតច្បាប់របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមតម្រូវឲ្យធ្វើតាមច្បាប់កម្ពុជា ច្បាប់នេះត្រូវតែស្វែងរកព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសដើម្បីឲ្យមានសុពលភាពនៃគោលបំណងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម។ លោក អាង ឧត្តម បានសន្និដ្ឋានការអះអាងរបស់គាត់ដោយបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា ដែនកំណត់របស់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសគឺមានន័យគ្រប់គ្រាន់ល្មមដើម្បីដាក់បញ្ចូលគ្រប់បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ហើយគាត់បានទទូចឲ្យតុលាការនេះចងចាំនៃគោលបំណងនៃការព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស។ លោក អាង ឧត្តម បាននិយាយថា “ខ្ញុំមិនគិតថា អង្គជំនុំជម្រះត្រូវការរំឭកថា បើគ្មានការចុះចូលរបស់ អៀង សារី ទេ ប្រទេសកម្ពុជានឹងមិនទាន់បញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិល

ហើយសង្គ្រាមអាចនឹងបន្តរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះផង ហើយជាលទ្ធផលនឹងបង្កឲ្យមានមនុស្សស្លាប់រាប់មិនអស់» ។

សហសេវិករបស់លោក អាង ឧត្តម គឺ លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានបន្តបកស្រាយបញ្ជាក់អំពី អៀង សារី ដោយបញ្ជាក់សាឡើងវិញពីចំណុចចុងក្រោយដែលថា ការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសមិនទាក់ទងជាមួយនឹងនិទណ្ឌភាពទេ តែវិធីនេះដើម្បីបញ្ចប់នូវការបង្ហូរឈាមដែលកំពុងតែកើតឡើងនៅកម្ពុជាកាលពីពេលនោះ ។ លោក ការណាវ៉ាស បានអះអាងទៀតថា ខណៈពេលដែលការផ្ដល់នូវការអភ័យទោស«អាចមានភាពមិនល្អពេលខ្លះ» តែគោលបំណងនៃការអភ័យទោស គឺដើម្បីបញ្ចប់អំពើហិង្សា ។ លោក ការណាវ៉ាស បានបន្តដោយបញ្ជាក់ថា ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសមិនមានភាពទូលំទូលាយនៃវិសាលភាពតាមការមើលឃើញនោះទេ តែការអភ័យទោស គឺធ្វើឡើងចំពោះបុគ្គលជាក់លាក់ណាមួយ ហើយមិនបានរារាំងសាលាក្ដីខ្មែរក្រហមនេះ ក្នុងការទប់ស្កាត់មិនឲ្យមានការកាត់ទោសមេដឹកនាំឯទៀតទេ ។ លោក ការណាវ៉ាស បានធ្វើការប្រៀបធៀបការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស ទៅនឹងការលើកលែងទោសដែលកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនដែលយល់ព្រមដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ លោក ការណាវ៉ាស បានកត់សម្គាល់ថាការលើកលែងទោសមិនអាចកើតឡើងបានទេ ដោយសារតែគ្រប់ភាគីមិនបានប្រកាន់ភ្ជាប់កិច្ចព្រមព្រៀង ។ សម្រាប់នៅសាលាក្ដីខ្មែរក្រហមវិញ អៀង សារី គោរពកិច្ចព្រមព្រៀងជានិច្ច ហើយការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស «នាំមកនូវផ្លែផ្កាដូចអ្វីដែលមានចែងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងដូច្នោះដែរ គឺសន្តិភាពនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា» ។

ក្រោយមក លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានងាកមកបកស្រាយអំពីសំណួរ ដែលចោទសួរដោយតុលាការកាលពីគាត់ផ្ដើមថ្លែងដំបូងទាក់ទងទៅនឹងសំណួរថាតើការអភ័យទោស ឬការលើកលែងទោសអាចនាំទៅរកបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតក្នុងករណីថ្មីៗនេះបានដែរឬទេ ។ លោក ការណាវ៉ាស បាននិយាយថា អំណាចច្បាប់នៅក្នុងស្រុកមានសិទ្ធិ និងផ្ដល់ការលើកលែងទោសសូម្បីតែពេលពិភាក្សាអំពីបទឧក្រិដ្ឋនៅទីនោះ ឬច្បាប់អ្វីទៀតក៏ដោយ ។ លោក ការណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា ខណៈពេលដែលរដ្ឋត្រូវបានហាមឃាត់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះ តាមរយៈបរិធានអន្តរជាតិ គ្មានសិទ្ធអំណាចស្រដៀងគ្នាណាមួយដែលគាត់ធ្លាប់ដឹង ហើយក៏គ្មានតំណាមអន្តរជាតិណាមួយ ដែលកំណត់នូវការកាត់ទោសដ៏ជាក់លាក់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះដែរ ។ លោក ការណាវ៉ាស នៅតែរក្សាជំហរថា ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនជាអ្នកធ្វើអ្វី ដែលបានរៀបរាប់មកនេះត្រង់ថា តំណាងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានចុះហត្ថលេខាផ្ដល់ការលើកលែងទោសដើម្បីបញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិល ។

ទីបញ្ចប់ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានទទូចដល់តុលាការឲ្យយល់ព្រម ដល់សំណើរបស់ អៀង សារី ដើម្បីធ្វើជាសាក្សីទាក់ទងនឹងការអានព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស ។ លោក កាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា មានការបកប្រែចំនួនបីភាសាខុសគ្នានៃពាក្យអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសដែលប្រើប្រាស់ដោយភាគីទាំងអស់នៅក្នុងករណីរបស់ អៀង សារី នេះ ។ ការបកប្រែផ្សេងៗគ្នានេះ បង្កើតឲ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់ទៅនឹងបំណងនៃអត្ថន័យដើមនៃពាក្យការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស ដែលនឹងបញ្ជាក់ច្បាស់បំផុតតាមរយៈការនាំសាក្សីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការចរចានេះ ។ ក្រោយពីការថ្លែងរបស់ក្រុមការពារក្តីតុលាការបានចាប់ផ្តើមសម្រាករយៈពេល២០នាទី ។

ពេលតុលាការចាប់ផ្តើមឡើងវិញនៅពេលព្រឹក លោកប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើដែលធ្វើឡើងដោយភាគីរដ្ឋប្បវេណីកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ដើម្បីដោះស្រាយទៅនឹងភាគីរដ្ឋប្បវេណីថ្មីដែលអនុញ្ញាតដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចកាលពីថ្ងៃទី២៤ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ។ តុលាការបានជម្រាបដំណឹងដល់គ្រប់ភាគីទាំងអស់ថា តុលាការនឹងទុកពេលដប់នាទីមុននឹងបញ្ចប់ដំណើរការសវនាការថ្ងៃនេះ សម្រាប់ភាគីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការបកស្រាយអំពីសំណើរបស់ខ្លួន ។

ក្រោយមក លោក អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់អំពីសំណើរបស់ខ្លួនសាឡើងវិញទៀត ទៅកាន់ចៅក្រមថា តើត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យ អៀង សារី ចេញពីបន្ទប់សវនាការបុអត់ដើម្បីទៅក្នុងបន្ទប់រង់ចាំវិញ ដោយសារតែគាត់ឈឺខ្លួន ។ តុលាការក៏បានអនុញ្ញាតដល់ អៀង សារី ហើយ អៀង សារី ក៏បាននាំចេញពីបន្ទប់សវនាការដោយសន្តិសុខ ។

ការឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅកាន់សេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស

សហព្រះរាជអាជ្ញារង លោក តារា រស្មី បានចាប់ផ្តើមឆ្លើយតបទៅនឹងការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ដែលឆ្លើយដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងនឹងការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសកាលពីឆ្នាំ១៩៩៦ ។ លោក តារា រស្មី បានផ្តោតការអះអាងតាមផ្លូវច្បាប់ទាំងស្រុងទៅលើអ្វីដែលគាត់បញ្ជាក់ថា «ដែនកំណត់ដែលមានកំណត់ច្បាស់លាស់» នៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសដែលមិនអាចលាក់បាំងបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរដែល អៀង សារី បានប្រព្រឹត្តយ៉ាងជាក់ស្តែងក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ នេះ ។

ដើម្បីកំណត់និយមន័យវិសាលភាពនេះ លោក តារា រស្មី បានទាញចំណាប់អារម្មណ៍របស់តុលាការឲ្យងាកមករកពាក្យនៃការបកប្រែវិញ ។ ខុសពីក្រុមការពារក្តី លោក តារា រស្មី នៅតែរក្សាជំហរថា ការបកប្រែពាក្យការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសត្រូវ បានប្រើប្រាស់មិនបានធ្វើឲ្យ

មានភាពខុសគ្នាចំពោះការអនុវត្ត ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសទេចំពោះករណីនេះ ព្រោះជម្លោះកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស មិនមែនដោយសារតែការអានអំពីព្រះរាជទានទោសនិងការអភ័យទោសជាភាសាខ្មែរដើមឡើយ ។ លោក តារា រស្មី បានបញ្ជាក់ទៀតថា ក្រុមការពារក្តីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ហើយនិងក្រុមបកប្រែរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមសុទ្ធតែយល់ស្របថា ពាក្យ«លើកទោស»ដែលបានប្រើប្រាស់ក្នុងឯកសារដើម អាចមានន័យស្មើនឹងពាក្យអង់គ្លេស «Amnesty» និង «Pardon» ។ នៅពេលដែលក្រុមការពាក្តីថា ពាក្យនេះបង្កើតឲ្យមានពាក្យមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា លោក តារា រស្មី បាននិយាយថា ពាក្យ«ព្រះរាជទានទោស» និង«ការលើកលែងទោស» នៅតែមានអត្ថន័យស្រដៀងគ្នា ។ គាត់បានឲ្យនិយមន័យពាក្យ«លើកទោស»ថា «លើកទោសកំហុសដែលបានធ្វើខុស» ហើយថា ពាក្យនេះតម្រូវថាជនជាប់ចោទត្រូវតែយកមកកាត់ទោសដាក់ទោសនិងទទួលទោសណាមួយដើម្បីទទួលបាននូវការលើកលែងទោស ។ ដោយសារតែ អៀង សារី មិនដែលទទួលទោសណាទេ តាមរយៈការកាត់ទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ទើបការលើកលែងទោសមិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេ ។

លោក តារា រស្មី បាននិយាយបន្ថែមទៀតថា ការលើកលែងទោសដែលផ្តល់ជូន អៀង សារី ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ គឺគ្រាន់តែដើម្បីគ្របដណ្តប់បទល្មើសរបស់គាត់ ដែលបានដាក់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្រៅច្បាប់ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ប៉ុណ្ណោះ ។ លោក តារា រស្មី បានអះអាងថា តាមនិយមន័យការលើកលែងទោសនេះមិនបានគ្របដណ្តប់លើបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតដែលបានប្រព្រឹត្តពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ ដែលមិនបានរាប់បញ្ចូលក្នុងការដាក់ខ្មែរក្រហមឲ្យនៅក្រៅច្បាប់កាលពីឆ្នាំ១៩៩៤ទេ ។ មាត្រាទី៥នៃច្បាប់នេះបានចែងថា គ្រាន់តែជាការបណ្តោះអាសន្នប៉ុណ្ណោះ ដែលផ្តល់ការលើកលែងទោសប្រតិសកម្ម ហើយមាត្រានេះបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា មិនទាក់ទងទៅនឹងមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទេ ហើយករណី អៀង សារី គឺជាមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ តាមរយៈអំណាននេះ លោក តារា រស្មី បានទទូចឲ្យតុលាការជំទាស់ទាំងស្រុង ទៅនឹងការអះអាងរបស់ជនជាប់ចោទដែលថា ច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ បានផ្តល់នូវការលើកលែងទោសមកខ្លួន ដោយរួចផុតពីការកាត់ទោសទោសទាំងឡាយ ពីបទឧក្រិដ្ឋក្នុងនាមជាមេដឹកនាំរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញារង វីលៀម ស្មីត បានបន្តការបកស្រាយពីលោក តារា រស្មី ដោយបញ្ជាក់ចំណុចសំខាន់ៗអំពីកាតព្វកិច្ចរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ក្នុងការកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ កាតព្វកិច្ចនេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងពីតម្រូវការក្រោមមាត្រា១ នៃអនុសញ្ញាស្តីអំពីការការពារ និងការដាក់ទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៤៨ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍សម្រាប់រដ្ឋជាសមាជិកទាំង

អស់ «ដើម្បីការពារនិងដើម្បីដាក់ទោស»ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ លោក វីលៀម ស្មីត បានបញ្ជាក់ទៀតថា បើសិនជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញថា ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសអាចអនុវត្តបានចំពោះបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗ ដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ«មានកាតព្វកិច្ចជាមូលដ្ឋាននិងឯករាជ្យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ» ដោយមិនអនុញ្ញាតឲ្យការលើកលែងទោសរារាំងការកាត់ទោសពីបទទាំងនេះបានដែរ ។

លោក វីលៀម ស្មីត បានជំទាស់នឹងការអះអាងរបស់ មេធាវីការពារជនជាប់ចោទម្តងទៀត ដែលអះអាងថា តុលាការខ្មែរក្រហមមិនមែនជាតុលាការអន្តរជាតិ ។ ក្នុងគោលបំណងបញ្ចប់បញ្ហាចម្រូងចម្រាសនេះ លោក វីលៀម ស្មីត បានសង្កត់ធ្ងន់លើអំណះអំណាងរបស់លោកដោយមើលចំមកលោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស ខណៈពេលដែលលោកលើកឡើងនូវអំណះអំណាងចំនួនប្រាំមួយដែលបញ្ជាក់ថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង គឺជាតុលាការអន្តរជាតិ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក វីលៀម ស្មីត បានបន្តលើកឡើងពីអំណាចតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិមួយចំនួនទៀត ដែលក្នុងនោះរួមមានមតិយោបល់ ដែលដកស្រង់ចេញពីតុលាការរបស់ប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងតុលាការរបស់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន និងចេញពីឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិផ្សេងៗដែលចែងថា ការលើកលែងទោសមិនអាចលុបចោលកាតព្វកិច្ចក្នុងការកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមាននៅក្នុងគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានឡើយ ។ លោកបានបន្តទៀតថា «អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកាតព្វកិច្ចធានាថា ការលើកលែងទោសសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធ... ឬយ៉ាងហោចណាស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ត្រូវមានអំណាចសម្រេចថា ការលើកលែងទោសនោះមិនមានសុពលភាពអ្វីទេ» ។

ក្រោយមក លោក វីលៀម ស្មីត បានអះអាងថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានបង្រួមកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋជាសមាជិកក្នុងការមិនផ្តល់ការលើកលែងទោសនៅក្នុងស្ថានភាពទាំងអស់នោះ ជាពិសេស គឺនៅក្នុងស្ថានភាពប្រសិនបើរដ្ឋនោះគឺ ជាសមាជិករបស់អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ ។ លោកបានបញ្ជាក់ថា មាត្រា៣១នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាតម្រូវឲ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា«ទទួលស្គាល់ និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស» ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ ភាសាធម្មតានៃការព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស បង្ហាញឲ្យឃើញច្បាស់ថាការផ្តល់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសមិនបានរំលោភលើមាត្រា៣១នេះឡើយ ។ ការលើកលែងទោសមិនគោរពតាមគោលការណ៍រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប្រសិនបើការលើកលែងទោសនោះមិនធ្វើការពិចារណាលើកាតព្វកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងការគោរពទៅតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣១ ។ លោកក៏បាន

និយាយបន្តទៀតថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងនូវអំណះអំណាងពីរផ្ទុយគ្នា ហើយចង់ឲ្យមានការទទួលស្គាល់អំណះអំណាងទាំងពីរនេះ ។ ដើមឡើយកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានអះអាងថា មាត្រា៣១មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែក្រោយមកបានបដិសេធចោលកាតព្វកិច្ចដូចគ្នានេះដោយលើកហេតុផលទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោស ។

លោក វីលៀម ស្មីត បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា គោលបំណងនៃការផ្តល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសមានចែងយ៉ាងច្បាស់ ដូចដែលបានរៀបរាប់ដោយសហព្រះរាជអាជ្ញារង យ៉ែត ចរិយា ។ ហេតុដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមស្នើសុំថា ចៅក្រមមិនចាំបាច់កោះហៅសាក្សីឲ្យមកបកស្រាយលើបញ្ហានេះឡើយ ។ យ៉ាងណាមិញ លោកបានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមកំណត់ពីកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ដើម្បីបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធរវាងការលើកលែងទោស និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ មុននឹងចៅក្រមពិចារណាលើការស្នើសុំឲ្យមានសាក្សីមកបកស្រាយពីបញ្ហានេះ ដូចដែលបានលើកឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តី ។

បន្ទាប់ពីលោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានបញ្ចប់អំណះអំណាងរបស់ខ្លួន ចៅក្រមបានផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ការសម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ ។

ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទៅកាន់ការអះអាងផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ស្តីពីព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស

នៅពេលរសៀល យើងសង្កេតឃើញថាចំនួនអ្នកតាមដានដំណើរការនីតិវិធីកាន់តែតិចជាងមុន ។ ក្នុងរយៈពេលពេញមួយថ្ងៃ យើងសង្កេតឃើញថាមនុស្សគ្រប់គ្នានៅក្នុងបន្ទប់សវនាការកាន់តែមានឿយហត់ ដោយសារតែការជជែកដេញដោលពីព័ត៌មានលម្អិតផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ការពិភាក្សានៅក្នុងថ្ងៃនេះ ។ លើសពីនេះ ទាំងនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនិងសាលសាធារណៈសម្រាប់អ្នកតាមដានមានភាពស្ងប់ស្ងាត់ជាទីបំផុត ។

អង្គនីតិវិធីបានចាប់ផ្តើមដំណើរការបន្តទៀត ដោយមានការស្នើសុំឲ្យជនជាប់ចោទវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់ខ្លួនវិញ ។ ក្រោយពីការឈប់សម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ ហើយមានវត្តមានម្តងទៀតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ អៀង សារី ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់គាត់វិញ ។ បន្ទាប់ពី អៀង សារី ចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោស ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីមួយបាននិយាយថា ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦ត្រូវបានផ្តល់ឲ្យ អៀង សារី ដោយសារការគំរាមកំហែងប្រដាប់អាវុធ និង

អំពើហិង្សា ហើយក៏មិនបានត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដោយព្រះមហាក្សត្រដែរ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ជាក់ថា ប្រសិនបើគ្មានការគំរាមគំហែងនោះ ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនឹងមិនត្រូវបានផ្តល់ឲ្យ អៀង សារី ឡើយ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា ការទទួលស្គាល់ការលើកលែងទោសនឹងក្លាយជា“ភស្តុតាងមួយដែលបញ្ជាក់ថា ភេរវជនអាចប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាដើម្បីលុបលាងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត” ។

មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីពីរ និងទីបីបានជំទាស់ជារួមថា ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសនេះ នោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នឹងរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានសំណងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយជាពុំខាន ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ជាក់ថា សិទ្ធិទទួលបានសំណងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយនោះ បែងចែកជាបួនប្រភេទសំខាន់ៗ : ១) ការទទួលបានយុត្តិធម៌ដែលតម្រូវឲ្យមានការកាត់ទោសជនឧក្រិដ្ឋដើម្បីទទួលបានសំណង ហើយយុត្តិធម៌នេះអាចទទួលបាន លុះត្រាតែឧក្រិដ្ឋជនត្រូវបានស្គាល់អត្តសញ្ញាណ ហើយនាំមកប្រឈមមុខនឹងយុត្តិធម៌ ២) សិទ្ធិទទួលបានការស៊ើបអង្កេត កាត់ទោស និងដាក់ទោសលើបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ៣) ការទទួលបានព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពាន និងការទទួលបានការពិត ៤) ការទទួលបានសំណង ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានអះអាងថា ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ បានបង្កជាឧបសគ្គមួយដល់ជនរងគ្រោះ ក្នុងការទទួលបានសិទ្ធិខាងលើទាំងអស់នេះ ។ ប្រសិនបើព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសត្រូវបានទទួលស្គាល់នោះជនរងគ្រោះនឹងគ្មានទីពំនាក់ដើម្បីស្វែងរកសំណងសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ជាពិសេសគឺជនដែលរងគ្រោះផ្ទាល់ ឬរងគ្រោះដោយសារបញ្ហារបស់ អៀង សារី ។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំឲ្យចៅក្រមបដិសេធចោលអំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តី ។

ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញានិងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ជាថ្មីម្តងទៀត លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានចាត់ចែងធ្វើការឆ្លើយតបជំនួសឲ្យ អៀង សារី ទៅកាន់អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ ទាក់ទិននឹងការស្នើសុំរបស់ជនជាប់ចោទ ដើម្បីនាំសាក្សីមកធ្វើសក្ខីកម្មស្តីពីគោលបំណងដែលឋិតនៅពីក្រោយការផ្តល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសនេះ លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បាននិយាយថា ការជំទាស់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាលើការស្នើសុំនេះ គឺផ្អែកលើ“ពាក្យចចាមអារ៉ាម” ដែលលេចចេញពីលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងការបកស្រាយរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងកិច្ចចរចាដំបូងពីការលើកលែងទោសនិងព្រះរាជទានទោស ។ លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានជំរុញឲ្យ

ចៅក្រមអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទនាំយក“ភ័ស្តុតាងដែលមាន”មកបញ្ជាក់លើបញ្ហានេះ ។ ភ័ស្តុតាងនោះគឺសំដៅលើបុគ្គលដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ នៅក្នុងការចរចាផ្តល់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសឲ្យ អៀង សារី ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានចាត់ទុកការបកស្រាយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាលើព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសថា “មិនសមហេតុផល” ដោយអះអាងថា តាមរយៈការបកស្រាយបែបនេះជនជាប់ចោទអាចនឹងប្រើប្រាស់បទបញ្ញត្តិនៃការលើកលែងទោស ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅឯតុលាការខ្មែរក្រហម ។ លោកបានជំរុញឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអានខ្លឹមសារនៃបទព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសទាំងស្រុង ហើយសម្រេចថាតើគោលបំណងនៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនោះមានន័យច្បាស់ ដូចអ្វីដែលព្រះរាជអាជ្ញាយល់ឃើញឬយ៉ាងណា ។

ក្រោយមកទៀត លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានរំឭកចៅក្រមថា ចៅក្រមត្រូវតែចេញសេចក្តីសម្រេច ហើយអនុវត្តច្បាប់កម្ពុជា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ពីព្រោះថាចៅក្រមត្រូវតែចាត់វិធានការឲ្យទាន់ពេលវេលា ។ នៅក្នុងករណីនេះ ការលើកលែងទោសត្រូវបានផ្តល់ឲ្យនៅឆ្នាំ ១៩៩៦ ។ លោកបានចោទសួរថា ប្រសិនបើច្បាប់ដែលទាក់ទងនឹងការមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធរវាងការលើកលែងទោស ឬព្រះរាជទានទោស និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវបានដោះស្រាយនៅអំឡុងពេលនោះ ដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើឡើងមែន ចុះហេតុអ្វីបានជាអង្គការសហប្រជាជាតិចូលរួម នៅក្នុងការចរចាទាមទារឲ្យមានការលើកលែងទោសនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន?

ជាចុងក្រោយ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបទៅកាន់អំណះអំណាងរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ បើនិយាយពីការអះអាងដែលថា អៀង សារី “បានបង្ខិតបង្ខំ” រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានោះ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បាននិយាយថា “នេះគឺជាខ្លឹមសារទាំងស្រុង ។ គោលបំណងនៃព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសគឺដើម្បីបញ្ឈប់អំពើហិង្សា” ។ លោកបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា សន្តិភាព និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ប្រទេសកម្ពុជា កើតមានឡើងដោយសារតែសេចក្តីសម្រេចរបស់ អៀង សារី ក្នុងការទាមទារព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសពីព្រះមហាក្សត្រ ។

បើនិយាយពីអំណះអំណាងទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសំណង ដ៏មានប្រសិទ្ធភាពវិញ លោក ម៉ៃខល កាណាវ៉ាស បាននិយាយថា “ខ្ញុំគឺជាអ្នកជឿលើអំណាចនៃច្បាប់ ហេតុដូច្នេះច្បាប់ត្រូវតែ

យកមកអនុវត្ត» ។ ក្នុងករណីនេះ លោកបានអះអាងថាច្បាប់តម្រូវឲ្យមានការទទួលស្គាល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសនេះ ។ លោកបានជំរុញឲ្យចៅក្រមធ្វើសេចក្ដីសម្រេចដោយផ្អែកលើ "អ្វីដែលច្បាប់ចែង" ជាជាងផ្អែកលើហេតុផលថាជនជាប់ចោទ ត្រូវតែឆ្លងកាត់ការកាត់ទោសរបស់តុលាការ ។

អង្គសវនាការបានឈប់សម្រាករយៈពេលម្ភៃនាទី ។

ការបដិសេធបឋមរបស់ អៀង សារី លើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

ចំនួនអ្នកតាមដាននៅសាលសាធារណៈបានថយចុះនៅ ពេលដែលជនជាប់ចោទនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមានចំនួនកាន់តែតិចដែរ ។ ជាការចាប់ផ្ដើមនៃដំណើរការនីតិវិធីចុងក្រោយសម្រាប់ថ្ងៃនេះ លោក ផាត ពៅស៊ាង មេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទបានស្នើសុំឲ្យកូនក្ដីរបស់លោកគឺ អៀង ធីរិទ្ធ អាចវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់ខ្លួនវិញ "ដោយសារបញ្ហាសុខភាពមិនអំណោយផល" ។ ចៅក្រមបានយល់ស្របតាមសំណូមពររបស់លោកមេធាវី ។ នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមានតែវត្តមានខៀវ សំផន តែម្នាក់គត់ដែលនឹងត្រូវចូលរួមដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះរហូតដល់ចុងបញ្ចប់ ។

បន្ទាប់មកទៀត ចៅក្រមបានចាប់ផ្ដើមដំណើរការនីតិវិធី ចុងបញ្ចប់សម្រាប់ថ្ងៃនេះដោយលើកឡើងពីការបដិសេធផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្ដីស្ដីពីការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទ អៀង សារី លើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។ ជាក់ស្ដែង ចៅក្រមបានស្នើសុំឲ្យភាគីទាំងអស់ពិភាក្សាបញ្ហាពីរគឺ : ១) បញ្ហាដែលចោទសួរថា តើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ត្រូវបានចែងឬកើតមាននៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ មែនដែរឬយ៉ាងណា ហើយ២) បញ្ហាទាក់ទងនឹងការពង្រីកសេចក្ដីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់មេធាវីការពារក្ដីទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះ ប្រសិនបើចៅក្រមសម្រេចដូច្នោះ ។

លោក អាង ឧត្ដម បានចាប់ផ្ដើមឆ្លើយតបសម្រាប់ការការពារឲ្យ អៀង សារី ដោយលើកឡើងពីបញ្ហាទីពីរដែលចៅក្រមបានចោទសួរ ។ នៅក្នុងសេចក្ដីសន្និដ្ឋានលើកទី៦ របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្ដី (ឯកសារលេខ E៨៣ របស់តុលាការខ្មែរក្រហម) មេធាវីការពារក្ដីបានអះអាងថា មាត្រា៦ នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហមចាត់ទុកការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាបទឧក្រិដ្ឋដូចដែលបានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ប៉ុន្ដែច្បាប់នេះមិនអនុញ្ញាតឲ្យមាន "ការជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់នៃបទបញ្ញត្តិទាំងអស់នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទេ" ។ ខុសគ្នាពីមាត្រា៤ (ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មអំពើប្រល័យពូជ

សាសន៍) និងមាត្រា៥ (ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ) មាត្រា៦នេះមិនមានផ្ទុកនូវពាក្យគន្លឹះ "ដែលគ្មានបញ្ញាក់ពីអាជ្ញាយុកាលទេ" ។ លោក អាង ឧត្តម បានអះអាងថា ដោយសារតែតុលាការខ្មែរក្រហមគឺជាតុលាការកម្ពុជា តុលាការនេះត្រូវតែគោរពតាមគោលការណ៍ច្បាប់កម្ពុជា ។ ដោយសារតែអាជ្ញាយុកាលមិនបានកាត់ផ្តាច់ការរំលោភបំពានចេញពីការអនុវត្តរបស់អាជ្ញាយុកាល នោះកាលពិតដែលច្បាប់ត្រូវតែអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានតម្រូវឲ្យអាជ្ញាយុកាលរបស់តុលាការ ខ្មែរក្រហមអនុវត្តតាមច្បាប់កម្ពុជា ។

លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានបន្តធ្វើអំណះអំណាងរបស់លោកដោយលើកឡើងពីបញ្ហាទីពីរដែលចៅក្រមបានចោទសួរ ។ លោកបានអះអាងថា ការអនុវត្តច្បាប់កម្ពុជានៅតុលាការខ្មែរក្រហមនិងកង្វះខាតការកាត់ផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ នៅក្នុងច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហមបានតម្រូវឲ្យចៅក្រមពឹងផ្អែកលើសេចក្តីណែនាំរបស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលបានកំណត់អាជ្ញាយុកាលនេះ ឲ្យមានរយៈពេលត្រឹមដប់ឆ្នាំសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ។ ដោយសារតែមាត្រា៥៩នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហម កំណត់ឲ្យមានការដាក់ទោសកម្រិតទាបបំផុតសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលត្រូវបានកាត់ទោសដោយតុលាការខ្មែរក្រហម មកនៅត្រឹមការជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំឆ្នាំ នោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរអាចចាត់ទុកជាបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ហើយតម្រូវឲ្យដើរតាមអាជ្ញាយុកាលដែលមានរយៈពេលដប់ឆ្នាំ បើយោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។

ដោយព្រួយបារម្ភខ្លាចថាលោកបាន "សង្កត់ធ្ងន់តែចំណុចដដែលនេះជ្រុលពេក" (ដែលនេះ គឺជាការព្រួយបារម្ភមួយដែលលោកបានលើកឡើងជាច្រើនដង នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ថ្ងៃនេះ) លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានបញ្ឈប់ការពិភាក្សាបន្ថែមលើបញ្ហានេះ ហើយងាកមកបកស្រាយបញ្ហាទីមួយដែលចោទសួរដោយចៅក្រម ។ បន្ទាប់ពី "កោតសរសើរ" ចំពោះការវិវត្តន៍ច្បាប់ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩មក ដើម្បីកាត់ផ្តាច់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរចេញពីការអនុវត្តនៃអាជ្ញាយុកាលមក លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បាននិយាយថា ការវិវឌ្ឍនៃច្បាប់នេះមិនកើតឡើងនៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ទេ ។ លោកបានលើកឡើងនូវឧទាហរណ៍មួយចំនួន ដែលលោកអះអាងថាអាចឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា ការមិនអនុវត្តតាមអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមិនក្លាយជាច្បាប់គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅឡើយទេសព្វថ្ងៃនេះ ។ លោកបាននិយាយថា ភាគច្រើន ឧទាហរណ៍ទាំងអស់នេះ គឺដកស្រង់ចេញពីការការពារក្តីរបស់ប្រទេសបារាំងទាក់ទងនឹងអាជ្ញាយុកាលរយៈពេលម្ភៃឆ្នាំសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម ដែលមិនត្រូវបានចាត់ចូលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ។ បន្ទាប់មកទៀត លោក ម៉ៃខល ការណាវ៉ាស បានអះអាងថា ដោយសារតែការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលទៅ

លើការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ មិនមែនជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ នោះអាជ្ញាយុកាលរយៈពេលដប់ឆ្នាំសម្រាប់
បទល្មើសឧក្រិដ្ឋត្រូវតែអនុវត្តតាមច្បាប់កម្ពុជាដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោសជនជាប់ចោទ អៀង សារី សម្រាប់ការ ចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ឡើយ ។

ការឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅកាន់ការបដិសេធបឋម
លើបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើ អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

ជាការឆ្លើយតបនឹងការធ្វើអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្តី លោក យ៉េត ចរិយា សហព្រះរាជអាជ្ញារងបានអះអាងថា អាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ នៅចន្លោះឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៩ ទេ ។ លោកបានជំទាស់ថា ដោយសារតែអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ បានឈានមកដល់កម្រិតច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅឆ្នាំ១៩៧៥ នោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទាំងអស់នេះបានឈានទៅដល់ឋានៈឧក្រិដ្ឋកម្មនៃគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលចែងថា អាជ្ញាយុកាលមិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេ ។ យោងតាមសម្តីរបស់លោក យ៉េត ចរិយា អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវមិនបង្គាប់ថា រដ្ឋអាចដាក់កម្រិតលើកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការកាត់ទោសនិងដាក់ទោសសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទេ ។ មានតែអាជ្ញាយុកាលទេដែលអាចដាក់កម្រិតលើកាតព្វកិច្ចកាត់ទោសនេះបាន ។ លោក យ៉េត ចរិយា បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយជំរុញឲ្យចៅក្រមគោរពទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលកំណត់ថាអាជ្ញាយុកាលរបស់កម្ពុជាមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ បើយោងតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។

ការិយាល័យរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា បានបន្តធ្វើការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនដោយផ្តោតលើមាត្រា ៦នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហម ។ ផ្ទុយពីការអះអាងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីដែលនិយាយថា មាត្រា៦ ចាត់ទុកការគ្រប់គ្រងជាបទឧក្រិដ្ឋនោះ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញាក៏បានអះអាងថា មាត្រា៦ នេះបានផ្តល់ជាយុត្តាធិការ និងអនុញ្ញាតឲ្យចៅក្រមពឹងផ្អែកលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដើម្បីកំណត់ និងគូសបញ្ជាក់ពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ ។ លោកក៏បានកត់សម្គាល់ថា ការរំលោភបំពានធន់ធរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ គឺគ្រាន់តែជាប្រភេទមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានកាតព្វកិច្ចហ្មត់ចត់ និងវិជ្ជមានក្នុងការកាត់ទោស ។ នៅពេលដែលកាតព្វកិច្ចវិជ្ជមានសម្រាប់ការកាត់ទោសកើតមានឡើងនោះ រដ្ឋមិនអាចគេចវេះពីការទទួលខុសត្រូវក្នុងការកាត់ទោសនេះ ដោយងាកមកអនុវត្តច្បាប់ក្នុងស្រុកដូចជាអាជ្ញាយុកាលនេះជាដើម ។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងក៏បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា គោលបំណង

របស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ ក្នុងការបង្កឲ្យមានភាពខុសគ្នារវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ និងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ គឺមិនត្រឹមត្រូវទេ ។ លោកបានអះអាងថា "ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមិនបង្កើតឋានានុក្រមបែបនេះទេ" ហើយឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះមិនត្រូវបានយកមកអនុវត្តចំពោះមុខច្បាប់តាមវិធីសាស្ត្រដូចគ្នាទេ ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានបញ្ចប់ការពិភាក្សាលើការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីត្រង់ចំណុចនេះ ដោយទុកឲ្យមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើការឆ្លើយតបលើបញ្ហានេះនៅថ្ងៃពុធ ទី២៩ ខែមិថុនា ។

ការគូសបញ្ជាក់លើការស្នើសុំរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

យ៉ាងណាមិញ មុននឹងបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងថ្ងៃនេះ ចៅក្រមបានអនុញ្ញាតឲ្យលោកស្រី អេលីហ្សាបេត ស៊ីម៉ុនណូហ្គ មានឱកាសធ្វើការគូសបញ្ជាក់លើការស្នើសុំរបស់លោកស្រី ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងអំឡុងដំណើរការនីតិវិធីកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ទាក់ទិននឹងបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ បន្ទាប់ពីធ្វើការកត់សម្គាល់លើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដែលអនុញ្ញាតទទួលស្គាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន១.៨០០នាក់ បន្ថែមចូលក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនេះមក លោកស្រីបានស្នើសុំការពន្យារពេលពីរខែសម្រាប់ការដាក់ជូនចៅក្រមនូវបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដែលជ្រើសរើសយកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាដែលនឹងធ្វើសក្ខីកម្មនៅចំពោះមុខចៅក្រម ។ លោកស្រីបានអះអាងថា រយៈពេលពីរខែនេះ ត្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីកំណត់ថា តើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាខ្លះដែលអាចផ្តល់សក្ខីកម្មដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីនេះជាងគេបង្អស់សម្រាប់តុលាការនេះ ពីព្រោះថា ដើមបណ្តឹងទាំង៣០០០នាក់មិនអាចធ្វើសក្ខីកម្មទាំងអស់គ្នាបានទេ ។ យ៉ាងណាមិញ លោកស្រីបាននិយាយថា ប្រធានមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងដាក់ជូនចៅក្រមនូវបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នៅថ្ងៃទីព្រហស្បតិ៍ ទី៣០ ខែមិថុនា ។

ក្រោយពីការលើកមានមតិរបស់លោកស្រី អេលីហ្សាបេត ស៊ីម៉ុនណូហ្គ ចៅក្រមបានពិភាក្សាគ្នាមួយរយៈពេល ហើយក៏សម្រេចផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះ ដោយមិនចេញសេចក្តីសម្រេចលើការស្នើសុំរបស់លោកស្រីប្រធានមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។